

RESPERGER ISTVÁN

A gépesített hadviselés elmélete és megvalósítása, a Blitzkrieg

„A harckocsi-egységek képezik a gépesített hadsereg magvát. Minden a páncélosoktól függ, a többi köteléknek csupán kiegészítő szerepe van. Az ellenség páncélos egységeinek megsemmisítését felmorzsoló ütközetekben lehetőleg a páncéltörő alakulatokra kell bízni. Sajat harckocsijaink csak a végső csapást mérjük.”

Erwin Rommel

Az első világháború véres emberáldozatait követelő csatáiban a résztvevő felek kevés sikert tudtak felmutatni. Az állóháború kimozdítását valamilyen technikai eszköztől remélték, ezt a repülőben, harckocsiban vélték megvalósulni. A jelen írás a gépesített hadviselés elméleti alapjait mutatja be, illetve a franciaországi hadjárat előzményeit, terveit, lefolyását és értékelését.

A gépesített, páncélos hadviselés elméleti alapjai

A gépesített, páncélos hadviselés elmélete a hadikultúrák közül egyértelműen a mozgáscentrikus, szárazföldi típusú hadikultúrához köthető. Ez a hadikultúra minden esetben a támadást, a lendületet, az erőt tartotta szem előtt. Minél gyorsabban törekedett a siker kifejlesztésére, a háború gyors befejezésére. Németország geopolitikai, geostratégiai elhelyezkedése kapcsán mindenképpen a mozgáscentrikus hadikultúrára építő gépesített, páncélos hadviselést választotta stratégiájának.

Ezen elmélet megalapozását már Ludendorff¹ megkezdte kidolgozni a *Der totale Krieg* című művében, amelyben leírta, hogy az ellenség központjait, fővárosait kell támadni, illetve a háborút ki kell terjeszteni gazdasági, politikai dimenzióra, illetve el kell érni, hogy az ellenség hátszágát is folyamatosan támadni lehessen. Ha az első világháborút előkészítő tervek közül megvizsgáljuk a németek Schlieffen² tervét, megállapíthatjuk, hogy a kezdeti nagy erőkoncentrációra, a nagy ütemű támadásra, az ellenség mélységébe irányuló stratégiai csapásra, a francia főerők átkarolására törekedett.

A két világháború között a hadviselés elméletét több jeles gondolkodó fejlesztette ki. Ezek közül először Eimannsberger, osztrák tábornok *Der Kampfwagenkrieg*³ című művét kell figyelembe venni. A tábornok az első a gondolkodók sorában, akik a harckocsik tömeges alkalmazása mellett érvel. Az első világháborúban a harckocsi első alkalmazásánál

¹ Ludendorff, Erich (1865–1937) porosz tábornok, politikus, műve a *Der totale Krieg*. München, 1938.

² Schlieffen, Alfred (1833–1913) 1891–1905 között a német vezérkar főnöke. Elgondolása szerint a német haderőt Luxemburgon, Belgiumon és Hollandián keresztül kellett volna bevetni, majd Párizst elfoglalni, továbbá a francia erőket megsemmisíteni.

³ Eimannsberger, Ludwig: *Der Kampfwagenkrieg*. München, 1934.

megállapítható volt, hogy a gyalogság nem képes ezek rohamát feltartóztatni, pánikszerűen menekültek előre. A terv igazolására álljon itt egy idézet a tábornok művéből: „A harckocsi olyan támadóegyver, amely a legnagyobb hatást a legkisebb veszteség mellett teszi lehetővé, és a harccselekmények gyors lefolyásával gyors döntésekhez vezet, talán a végső döntés elérésének reményével.”⁴ A tömeges alkalmazáson belül Eimannsberger azt javasolta az alkalmazóknak, hogy a harckocsikból három köteléket hozzanak létre, amivel leküzdhetik az ellenség első, második állásrendszerét, tartalékait. A támadáson belül megkülönböztet áttörést, meglepő támadást, illetve a harckocsik és a légierő folyamatos együttműködését.

A következő gondolkodó a német Seckt tábornok, a jól kiképzett, mozgékony, kisebb hivatásos hadsereg mellett érvel, főként azért, mert úgy látja, hogy a hivatásos erőkkel lehet egy hadsereget mozgósítás esetén gyorsan feltölteni, kiképezni, alkalmazni. Művében (*Egy katona gondolatai*) sokat foglalkozik a repülő fegyvernem alkalmazásával, hiszen „az állami ellenállás központjai a levegőből is megtámadhatók”, ezért is tartja fontosnak ezen fegyvernem fejlesztését. Úgy látja, hogy a politikai helyzet Európában olyan, hogy „az államok szükségét érzik annak, hogy ellenséges rajtaütés esetén mindenkor kész, békebeli hadsereg biztosítsa őket”.⁵

Nemcsak Nyugat-Európában, hanem a Szovjetunióban is több jeles szerző foglalkozott a páncélos csapatok alkalmazásának szükségességével. Ezek közül Triandafillov⁶ műveit kell kiemelni, melyek az áttörés kérdésével foglalkoznak, illetve az áttörés végrehajtásának lehetséges módjaival. A szerző úgy látja, hogy a szovjet rendszert a vezetés maximális centralizációja jellemzi, az állami főparancsnoktól a front-, hadsereg-, hadosztályparancsnokokon keresztül a csapatokig.

Egy másik szerző, Isszerszon *A mély hadműveletek alapjai* című művében a hadászat kérdésén belül is az áttöréssel és annak kiszélesítésével foglalkozik. Szerinte a tűzfegyverek fejlődése, modernizációja, a széles harcvonalon folytatott manőverek teszik lehetővé a harckocsi és gépesített csapatok alkalmazását. Ebben az időszakban a tűzéréség 4–6 km-es, a harckocsik 2500 m-es hatótávolsága alapvetően megváltoztatta az első világháborúban alkalmazott eljárásokat. A harckocsik sebessége a 3–4 km/h-ról elérte a 25 km/h sebességet, így hatótávolságuk a korábbi 40–50 km-ről 300 km-re nőtt.

Tuhacsevszkij⁷ *A korszerű hadászat kérdései* és a *A háború új kérdései* című műveiben fekteti le a mély hadműveletek elméletét. A szovjetek tapasztalatai azt mutatták, hogy a modern fegyveres konfliktusok nagyon széles arcvonalon és nagy mélységben, tagoltan kerülnek végrehajtásra. Ebből következik, hogy az ellenséget nem lehet egy döntő ütközetben legyőzni, a csoportosításokat egymást követően kell felszámolni. Ehhez szükség lesz lefogó eszközök alkalmazására (tűzéréség, repülő) mélységben deszantok alkalmazására, összefegyvernemi hadseregek, csapásmérő hadseregek és tartalék alkalmazására. Tuhacsevszkij elméletének lényegét abban lehet összefoglalni, hogy a siker érdekében az ellenség harcászati, hadművelleti, hadászati, védelmi rendszere ellen lehetőleg egy időben csapásokat kell

⁴ *Szemelvények a burzsoá katonai teoretikusok műveiből*. Szerkesztette Kocsis Bernát. Budapest, 1971. 19.

⁵ *Szemelvények a burzsoá katonai teoretikusok műveiből*, 167.

⁶ Triandafillov, Vlagyimir Kipjakovics (1894–1931) az első világháborús tapasztalatok feldolgozója, a mélységi harc elméletének egyik megteremtője. 1923–1931 között a Munkás-Paraszt Vörös Hadsereg törzsének osztályvezetője, hadművelleti csoportfőnök. *Válogatás szovjet hadtudományi írásokból*. Budapest, 1984. 15., 497–498.

⁷ Tuhacsevszkij, Mihail, Nyikolajevics (1883–1937) a Vörös Hadsereg kiemelkedő katonai személyisége, hadvezér, teoretikus. Nevéhez fűződik az önálló harckocsi-csapatok felállítása és alkalmazási elveinek kidolgozása. *Hadtudományi Lexikon*. II. kötet. 1342–1343.

sünek az ellenség soraiban. Ezen célok eléréséhez a harcokcsit látja a legalkalmasabb eszköznek.

Fuller is, mint minden szerző, sokat foglalkozik az áttöréssel, annak lényegével. Az áttörést fázisokra osztja. Az első fázisban meghatározza, hogy kettő betörési pontot kell az ellenség védelmi rendszerén kijelölni, innen koncentrikus csapást kell mérni az ellenség védelmére. A siker kifejlesztéséhez szükség van az áttörés második fázisára, amikor az elért területről új erővel, excentrikusan, kifelé támadva a betörés helyét kiszélesítjük, ezáltal lehetőséget biztosítunk a gépesített csapatok gyors előretörésére. Támadó eszközként azért is tartja alkalmasabbnak a harcokcsit, mint a többit, mert az első világháború tapasztalatai azt mutatták, hogy gyalogos támadás esetén a védő félnek egy hátrább levő terepszakaszon mindig sikerül megállítani a támadást, míg harcokcsi-támadásnál a gyalogos védőknek nincs lehetőségük egy új kiépített terepszakaszt elfoglalni.

Fuller védelemben is javasolta a harcokcsik alkalmazását, amelyet a két U betű elméletének nevezhetünk: egy fő védelmi és egy előretolt védelmi terepszakaszt kell kiépíteni, a két terepszakasz között fel kell deríteni az ellenséget, veszteséget kell neki okozni. A fő védelmi terepszakasz előtt a páncéltörő eszközök alkalmazásával meg kell állítani az ellenséget, majd a harcokcsik ellenlökésével meg kell semmisíteni. Fuller hadviselési alapelvei az anyagcentrikus hadikultúrához kötődnek, amelyen belül elsődleges alapelvekként a következőket említhetjük:

- Erők összpontosítása
- Biztosítás
- Az erővel való gazdálkodás
- Meglepés
- Támadás
- Mozgás
- Együttműködés

A németeknél Heinz Guderian,¹⁰ egykori gyalogos tiszt az „*Achtung! Panzer!*”¹¹ című művében fekteti le a páncélos és gépesített hadviselés elméleteit, illetve a villámháború elveit. Guderian elsőként meghatározza a siker feltételeit: alkalmas terep, meglepés, tömeges alkalmazás, a szükséges szélességi és mélységi tagolás. A terep felosztása Guderian szerint lehet harcokcsibiztos terep – ezen a területen nem folytatunk harcokcsival műveleteket –; harcokcsit akadályozó terep – itt gyalogsági megerősítéssel alkalmazzuk a harcokcsikat –; illetve harcokcsi-terep, ahol az eszközök tömeges alkalmazásával kell számolni. Guderian összefoglalva azt állapítja meg, hogy az egész védelmi rendszer ellen megközelítően egy időben kell támadni. Ehhez szükség van a fegyvernemek együttműködésére, az akadályrendszer leküzdésére, az ellenség hadászati tartalékai ellen repülő, légideszant bevetésre, a tüzéség lefogására. A védelem kérdésében úgy látja, hogy a védelmi rendszer döntő fontosságú körletében kell a harcokcsikat bevetni. Tilos szétforgácsolni az erőket, mert csak így érhető el az ellenség megsemmisítése. Jelmondata is ezt támasztja alá: „*Klotzern, nicht kleckern*” – „Szétzúzni, nem ütögetni”.

Ha össze kívánjuk foglalni a páncélos és gépesített hadviselés lényegét, a villámháború elméletén belül és *Blitz*/villám szóval kívánjuk jellemezni. A *Blitzkrieg* szót stratégiai meg-

¹⁰ Guderian, Heinz (1888–1954) német tábornok, a német hadsereg páncélos csapatainak megszervezője, 1938–1941-ben a parancsnoka, 1941–1945-ben a hadsereg vezérkari főnöke. *Hadtudományi Lexikon*. I. kötet. 414.

¹¹ Könyvének magyar kiadása: *Riadó! Páncélosok!* Budapest, 1999.

lepetésnek is fordítják több helyen, valójában a légierő és a páncélos csapatok operatív bevetése a légi deszant csapatok támogatásával. A *Weltwoche* újság 1941. július 4-i számában ezt írja: „*Blitzkrieg*: ma az egész világ erről a formuláról, a modern háborús vezetésről beszél, ami egy harcéljárás mód, pedig valójában még nincs rögzített stratégiai formája ennek a szónak.”

Ha harcászati szinten kívánjuk megközelíteni a *Blitzkrieget*, akkor Guderian taktikai eljárását kell alapul vennünk, aki ezt kifejlesztette. Ő a rohamcsopót-taktika nevet adta neki, amelynek receptje gyorsaság, meglepetés, kombinálva a modern technika eszközeivel, mint például a harckocsi és a repülő. Guderian célja legfőképp az volt, hogy a német hadvezetést mozgó háborúra ösztönözze. Így tehát a *Blitzkrieg* elvezetett egy olyan rokonértelmű kifejezéshez, mint az operatív mozgó háború. Sok történész úgy értelmezte, hogy ez a fajta háború valójában Hitler uralmi stratégiája. Számos szerző a németeknél a német harmadik birodalom hadigazdaságát is villámháborús gazdaságnak nevezte. A német *Blitzkrieg* stratégia valójában a világhuralom megszerzésére törekedett. Fő céljuk az volt, hogy a hadjáratok minél gyorsabban fejeződjenek be. A villámháború külpolitikai célja mindig az volt, hogy az ellenséget izolálni kell, a konfliktust lokalizálni és mindenképpen elkerülni egy több fontos erőket megosztó háború lehetőségét. Ennek a stratégiának belpolitikai célja a lakosság háborúra történő motiválása, kitartóképességére alapozva. Gazdasági célja pedig az, hogy a saját erőinket nagyon gyorsan alkalmassá tegyük a háborúra, illetve mindig rendelkezünk az első csapás képességének a lehetőségével. A stratégia katonai célja a gyors bevetés által kihatásználni a meglepetés effektust, az ellenség hadseregének bekerítése és gyors döntés kikényszerítése. Ezen teória alapján a *Blitzkrieg* kiszámítható elemei a következők: ellenség, idő, tér, gazdasági potenciál, katonai potenciál. Ahogy az 1990-es években Dietrich Rogler dandártábornok, a német páncélos csapatok parancsnoka megfogalmazta: „A stratégia három klasszikus eleme: az idő, a tér, az erő, mely párhuzamos a harc fő elemeivel, a mozgékonyasággal, a tűzerővel, a védettséggel. A harckocsi még ma is az egyedüli fegyver, amely ezeknek megfelel. Ha egy ország a fegyveres erőiről akar szót ejteni, a mozgékonyaságot, a túlélőképességet, a tűzerőt kell a hadsereg struktúrájánál figyelembe venni.”¹²

Betörni

Leverni, letaposni

Igyekezni

Tovább támadni

Zárni a menekülési utakat

Összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy a páncélos és gépesített hadviselés elméletét kidolgozó szakemberek az ilyen típusú hadviselés lényegét a hivatásos hadseregben, technikai eszközök tömeges alkalmazásában, a haderőnemek és fegyvernemek szoros együttműködésében, a harckocsinak megfelelő terepen, meglepetésszerű, szélességi és mélységi tagolással képzelték el.

A páncélos hadviselés megvalósulása, a „*Fall Gelb*”

„A harckocsi operatív támadóeszköz. Feladata az ellenség mélységében szétverni erőit, eszközeit. A harckocsik bevetésénél a zárt egység, az alkalmas terep, a meghatározott távolságban levő cél a legfontosabb alapelv.” – szólnak egy páncélos szabályzat oktatómondatai¹³

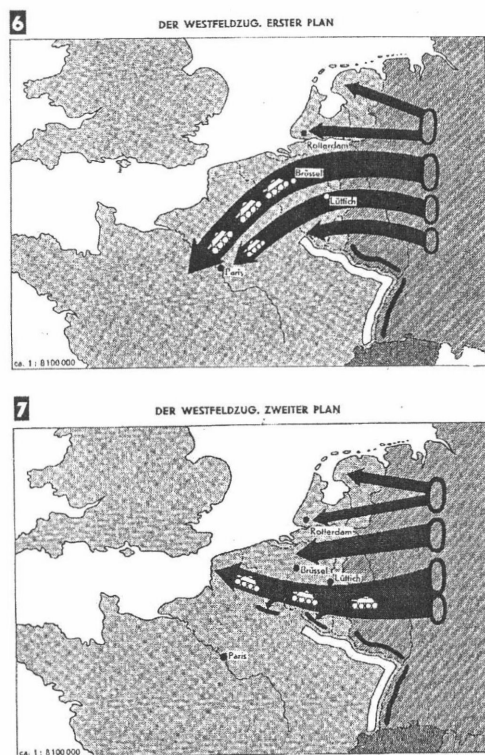
¹² Glanz, Meinhard: *Kamp gegen gepanzerte Kräfte in Mitteleuropa*. In: *Truppenpraxis*, 1984/5. 329.

¹³ Munzel, Oskar: *Die deutschen gepanzerten Truppen bis 1945*. Herford–Bonn, 1965. 278.

A hadjárat előzményei

Az eredeti elképzelések szerint a nyugat-európai hadjárat tere megfelelt az 1914. évi Schlieffen-terv főbb követelményeinek, azaz a főcsapást arcból a jobbszárnyon, Belgiumon és Hollandián keresztül Észak-Franciaországra mérte, középen Luxemburgon keresztül ki-segítő csapást írt elő, míg a Maginot-vonallal szemben lekötő tevékenységet feltételezett. Ez a terv azonban nem jelentett volna meglepetést a franciáknak, mert ők is az első világhábo-rús elképzelések szerint várták a német támadást.

A tél folyamán Erich von Manstein¹⁴ tábornok új tervet dolgozott ki, melynek lényege, hogy a főcsapást az arcvonaltól középső részén, Luxemburgon és az Ardennek középhegység jellegű vidékén keresztül mérik, ezáltal gyorsan beékelődhetnek a Maginot-vonal és a tőle északnyugatra húzódó gyengébb Daladier-vonal közötti csatlakozásba, és kijuthattak az Észak-Franciaországban lévő szövetséges főerők hátába.

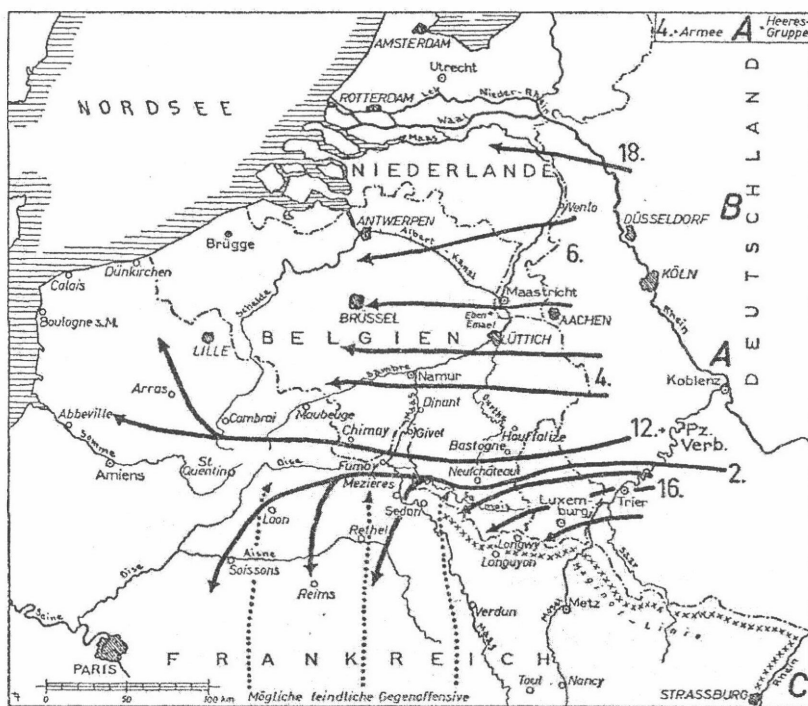
2. ábra

AZ EREDETI ÉS A MANSTEIN ÁLTAL JAVASOLT TERV ÖSSZEHASONLÍTÁSA

(Forrás: *Im Wehrmachtführungsstab, Bericht eines Generalstabsoffiziers von Generalmajor a. D. Bernhardt von Lossberg* é. n. 6–7.)

¹⁴ Manstein von Erich, eredeti nevén Lewinski von Fritz Erich (1887–1973) porosz tiszti családból származik, részt vett az első világháborúban. Az ő nevéhez fűződik a Franciaország gyors legyőzését megvalósító „Sarlóvágás” hadművelet kidolgozása. 1940-től a lövészcsapatok főnöke, a Szovjetunió elleni háborúban a 11. hadsereg parancsnoka. 1941-től a Don hadseregcsoport parancsnoka. 1955-ben jelent meg a *Verlorene Siege*, 1958-ban az *Aus einem Soldatenleben* című könyve. *Deutsche Biographische Enzyklopädie* Band 6. München, 1997. 600.

Manstein tábornok a meglepetésre alapozta a hadművelleti tervet, hiszen a francia vezetés értékelése szerint az Ardennek harcokcsival járhatatlan terület. Ezen a területen harcokcsik bevetésével nem számoltak. Manstein a terv készítésénél az eredeti főcsapás irányának megváltoztatását azért javasolta, hogy a német csapatok ne a magasabb harcértékű brit expedíciós erőkkal és a francia főerőkkel, hanem a gyengébb harcértékű, csak francia csapatokból álló francia csoportosítással találkozzanak. A terv másik nagy előnye volt, hogy az Ardennek után a sikeres áttörést követően a főcsapás iránya több lehetőséget is kínálta a német hadvezetés számára. Elsősorban ezáltal, hogy a német páncélos csapatok a szövetséges csapatok hátába kerülhetnek, vagy alternatív stratégiai célként Párizst, a francia fővárost fenyegethetik. A terv gyengébb oldalának tekinthetjük azt, hogy hazardírozó jellegű, hiszen az Ardennek csupán négy előrevonási útvonallal rendelkezett a német páncélos csapatok számára. Azaz ha a kitörés nem sikerült volna az Ardennekből, akkor az alacsonyabb harcértékű „B” és „C” hadseregcsoport veszélybe kerülhetett volna. A terv másik gyenge pontja, hogy az átkarolást végrehajtó páncélos csapatok nagyon hosszú nyitott szárnyal rendelkeztek az ellenség irányába.

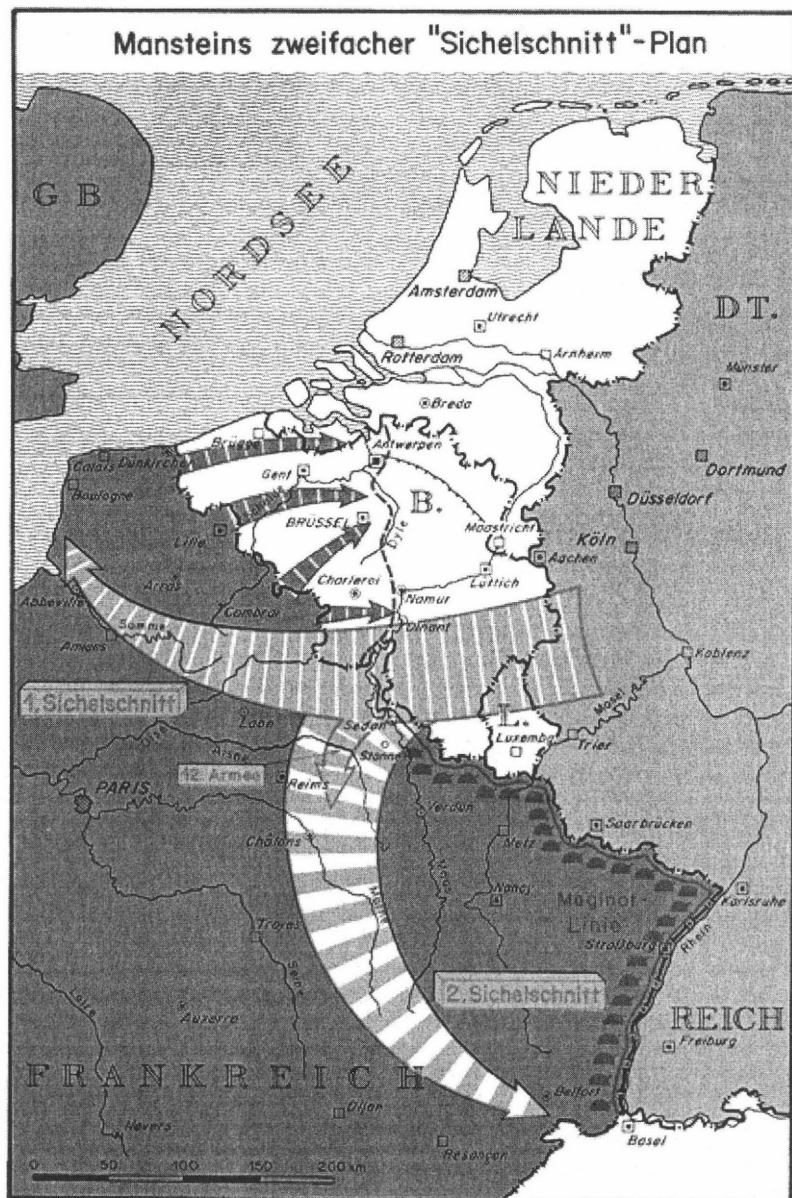
3. ábra

A „FALL GELB” TERV

(Forrás: Manstein, v. Erich: Verlorene Siege. Athenäum, Bonn, 1957. 102.)

A támadás sikere alapvetően két tényezőtől függött: egyrészt, hogy a német harcokcsik milyen gyorsan tudják leküzdeni a hegyes körzet terepnehezégeit. Ezt úgy oldották meg, hogy a támadás kezdetét késő tavaszra, májusra halasztották, amikor már az Ardennek útjai zömmel jól járhatók. Másrészt a siker attól függött, hogy az északi szárnyon támadó erők el tudják-e hitetni a szövetségesekkel, hogy ők mérik a főcsapást, ezáltal ma-

gukra vonják a francia főerőket. Ezért a főirányban későbbre tervezték a támadás megindítását, illetve az északi csoportosítás felvonulását nem rejtették, míg a főerők összpontosítását szigorúan álcázták.

4. ábra

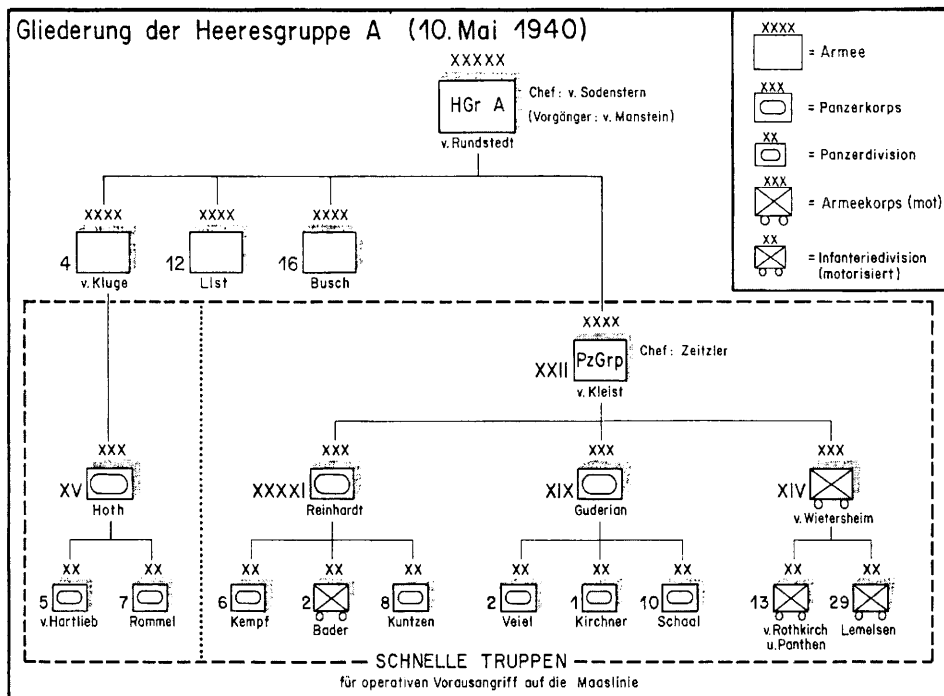
MANSTEIN KÉTSZERES „SARLÓVÁGÁS” TERVE

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: Blitzkrieg-Legende.
Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen. Forschungsamt Band 2. 254.)

A feladat végrehajtására három hadseregcsoportot hoztak létre, ezek összetétele és feladata a következő volt:

Északon a „B” hadseregcsoport 6. és 18. tábori hadsereg összesen 29 hadosztály, köztük 3 páncélos, 2 gépesített hadosztállyal vonult fel a tengerparttól Aachenig mintegy 350 km szélességben, egylépcsős hadművelati felépítésben, 5 hadosztály erejű tartalékkal.

Középen a fő feladatot megoldó „A” hadseregcsoport 4., 12., 16. tábori hadsereg a Kleist tábornok páncélos csoportja, összesen 45 hadosztály, köztük hét páncélos-, három gépesített hadosztály – bontakozott szét Aachen és Merzig között körülbelül 170 km szélességben, kétlépcsős hadművelati felépítésben. Tevékenységét a 3. légiflotta 1000 repülőgépe, illetve a légierő tartalékát képező további 1000 repülőgép támogatta. Ha megvizsgáljuk a Kleist-féle páncélos csoportosítást, a németek az alapelvekkel egyetértésben tömegesen alkalmazták a harckocsikat ebben a hadjáratban. Ugyanis a Kleist-féle páncélos csoportosításban, alárendeltségében Reinhardt hadtestében, Guderian hadtestében és Wiehershelm hadtestében 1222 harckocsit összpontosítottak. Összességében a Kleist-féle páncélos csoportosítás két harckocsi hadtestet, egy gépesített lövész hadtestet, összességében 40 140 járművet, összesen 1222 harckocsit, azaz a német harckocsik felét tartalmazta. A hadtest létszáma 134 370 fő volt.¹⁵

5. ábra

Az „A” HADSEREGCSONPT SZERVEZETE

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen Forschungsamt Band 2. 118.*)

¹⁵ Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen Forschungsamt Band 2. Stuttgart, é. n. 356. 119.*

A „C” hadseregcsoport – az 1. és 7. tábori hadsereg, összesen 19 hadosztály – a Maginot-vonallal szemben a svájci határig terjedő körülbelül 350 km széles arcvonalon vonult fel azzal a feladattal, hogy lekösse a szembenálló ellenséges erőket, megakadályozza azok átszoportosítását a fő feladatot végrehajtók ellen.

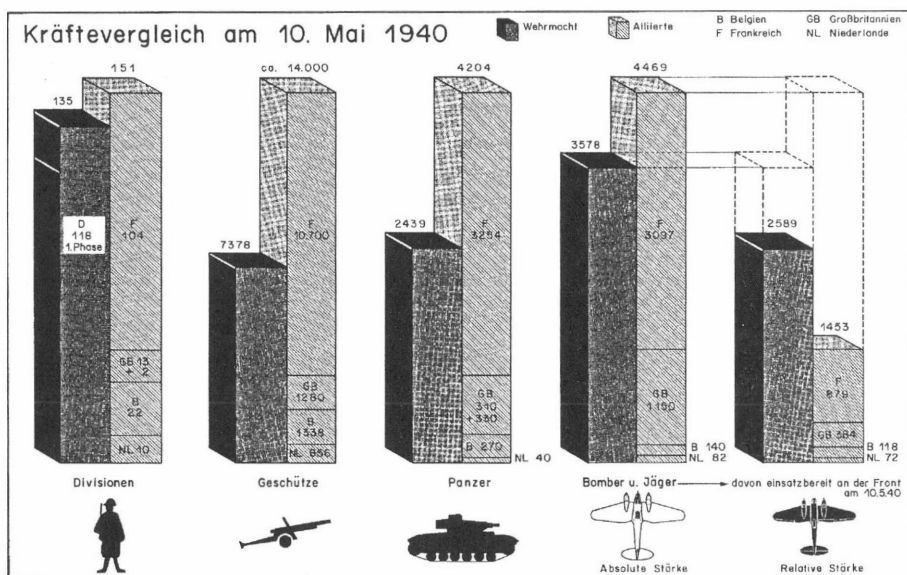
A német hadvezetés a Franciaország elleni támadáshoz a hadászati tartalékokkal együtt összesen 3,3 millió főt, 135 hadosztályt – ebből 10 páncélos, 7 gépesített, 1 lovas –, 2439 db harckocsit, 3578 db repülőgépet, 7378 db löveget és aknavetőt (75 mm-nél nagyobb űrméretű) összpontosított.

Erő – eszköz viszonyszámvetés

	német	szövetséges	arány
Hadosztály	135	151	1:1,152
Harckocsi	2439	4204	1:1,723
Tüzérség	7378	14 000	1:1,897
Bombázó és vadász összesen	3578	4469	1:1,249
Bombázó és vadász a fronton	2589	1453	1,71:1

1. táblázat

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen. Forschungsamt Band 2. 65.)

6. ábra

ERŐ-ESZKÖZVISZONY 1940. MÁJUS 10-ÉN

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen. Forschungsamt Band 2. 65.)

A hadművelet lefolyása

1940. május 10-én hajnali 3:30-kor a német fegyveres erők megindították a támadást Hollandia és Belgium ellen. A légielő a terveknek megfelelően átfogta a két ország teljes mélységét, csapásokat mért a közlekedési vonalakra, repülőterekre és egyéb objektumokra, ennek során kivítették a légi fölényt. Az előretörő szárazföldi csapatok előtt légi deszantot alkalmaztak, mely elfoglalta és megakadályozta a tervezett rombolások és elárasztások végrehajtását.

A meginduló német támadás először Hollandiában hozott gyors győzelmet, május 14-ére elérték a tengerpartot, és a birtokba vették Rotterdament, a hollandiai kormány Angliába menekült, és a csapatok 15-én letették a fegyvert. A győzelmet kivívó német magasabb egységeket pedig átcsoportosították.

A Belgiumban kibontakozó német előretörés elhitette a franciákkal, hogy a németek az 1914-es Schlieffen-tervhez hasonlóan támadnak, ezért azonnal megkezdték az 1. hadsereg-csoport előrevonását Belgiumba, ami kedvező helyzetet teremtett a németek számára. Ugyanis május 10-én a főcsapás irányában tevékenykedő Kleist páncélos csoport átlépte a luxemburgi határt, és a lehető legnagyobb ütemben küzdött le az Ardennek terepnehezégeit. Már május 11-én átjutottak Luxemburgon, áttörve a határmenti hevenyészett belga védelmet. Május 12-ére pedig Sedan körzetében elérték a Maas folyót. A páncélosok a légielő támogatásával átkeltek a folyón, május 15-én teljesen áttörték a szövetségesek védelmét, és gyors ütemben fejlesztették tovább a sikert St. Quentin–Calais irányába. A szövetségesek parancsnokságát meglepte a Sedannál megjelenő harcokcsik tömege, és képtelen volt megfelelő ellenintézkedéseket foganatosítani.

Ebben a hadjáratban a hadműveleti alapelvek között német részről felfedezhetjük a megközelítést, a betörést, az áttörést, illetve a harcot az ellenség mélységében. A német csapatok tevékenységét mindig jellemezte a biztonságra való törekvés, főként a szárnybiztosítás. A megközelítés időszakában a csapatok a saját tüzérségi tűz fedezete alatt közelítették meg az ellenség védelmi állásait, miközben a mélységi célokra a repülők mérték csapásokat. A betörés fázisában a páncélos csapatok vezetésével lehetőleg az ellenség leggyengébb pontján (az aleggységek közötti hézagok) betörték az ellenség harcászati mélységébe, megsemmisítették az ott védő ellenséget, majd gyorsan előretörték a mélység irányába. Az áttörés fázisában kihasználva a betörési pontoknál keletkező réseket, gyorsan előrevonták a gépesített gyalogságot, az önjáró tüzérséget és a csapást kiszélesítették excentrikusan az ellenség mélységébe. A mélységben gyorsan felzárkóztak az ellenség hadműveleti védelmére, gyors manőverekkel átkarolták, bekerítették a mélységben védő ellenséges erőket, illetve elhárították az ellenség hadműveleti tartalékainak esetleges ellenlökését.

Értékelés, összegzés

Az értékelést és összegzést hagyománytörő módon nem német szempontból, hanem az angolszász értékelők szempontjából hajtom végre.

Az első értékelő Charles Fuller, aki a következő szempontok szerint értékelt:

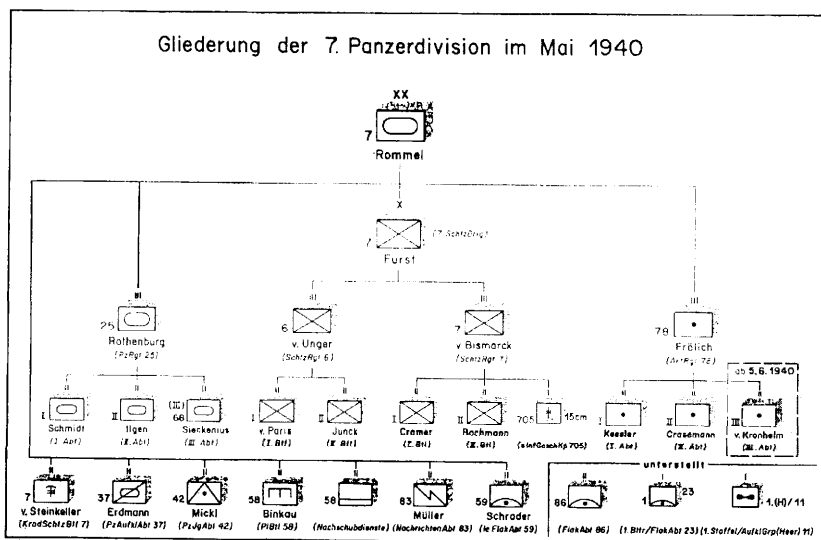
1. Háború és politika
2. Megsemmisítő stratégia
3. Harcászat és gyorsaság
4. Az eszközök összefogása
5. Az ellenséges parancsnoki állások demoralizálása
6. Az eszközök előkészítése
7. A győzelem akarása
8. Részleteiben

Háború és politika

Fuller megállapítja, hogy amennyiben a politikai vezetés célja nagyon konstruktív, a politika nagy haszonnal használhatja a háborút mint eszközt a háború céljainak elérése érdekében. A megsemmisítés stratégiája, amelyet a németek alkalmaztak, nagyon kedvezően befolyásolta a hadjárat gyors befejezését. A franciákat meglepte a németek gyors áttörése és előretörése. Megállapítja, hogy a németek stratégiája ideális volt, mert nemcsak a francia fővárost, hanem az életfontosságú hadművelleti területeket is fenyegették, és mindig a német csapatok hatótávolságán belül voltak ezek a célok.

Harcászat és gyorsaság

A megsemmisítő stratégia megköveteli azokat a fajta harcászati eljárásmodokat, amelyekben a gyorsaság játssza a főszerepet. Németország létérdeke volt, hogy ellenségeit rövid idő alatt az európai kontinensen térdre kényszerítse. A németek nagy előnye volt, hogy nagyon hosszú ideig fenn tudták tartani a csapatok gyors előretörését, hiszen a 386 km-es mélységű előretörés után sokszor napi 50–55 km-t haladtak előre. A német csapatok közül is kiemelkedik a 7. páncélos hadosztály, melynek parancsnoka Erwin Rommel, akinek hadosztályát nemcsak a franciák, de saját német vezérkara is „Szellemhadosztálynak” (*Gespenssterdivision*) nevezte el, mert olyan gyorsan támadott előre, hogy nem lehetett követni a térképen sem. A május 17-i hadművelleti napon például a hadosztály körülbelül 10 000 francia katonát ejtett foglyul, 3500-at semmisített meg úgy, hogy a hadosztály 40 elesett és 75 sebesült veszteséget szenvedett.¹⁶ A franciák megállapítása szerint „a németek nemcsak a harckocsikkal, gépesített gyalogsággal, hanem mindennel rohamoznak.”

7. ábra

A 7. PÁNCÉLOS HADOSZTÁLY SZERVEZETE (PARACSNOK ERWIN ROMMEL)

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-Legende Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen Forschungsamt Band 2. Stuttgart, é. n. 134.*)

¹⁶ Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug Militärgeschichtlichen Forschungsamt Band 2. 341.*

Az eszközök összefogása

Sok szakértő szerint a második világháborúban a hadügy forradalmához tartozik a német fegyvernemek és szakcsapatok csiszolt együttműködése. Ahhoz, hogy a német főerők a hadműveleti és hadászati célokra tudjanak koncentrálni, szükséges volt a fegyvernemek együttműködése. A szakértők megállapítása szerint a Stukák és a páncélos hadosztályok együttműködése volt az a főeszköz, ami biztosította a csapatok gyorsaságát és sikerét.

A parancsnoki állások demoralizációja

Azt foglalja magában, hogy a megsemmisítő stratégián belül, mint pszichológiai eljárás az ellenséges parancsnokokat reménytelenséggel tölti el, ezáltal ellenállásuk, ellenálló képességük is csökken. A parancsnoki állásokat azért is tudták demoralizálni a németek, mert amíg a német parancsnokok és vezetők úgymond előlről vezettek, addig a franciáknál egy ezredparancsnok 7 km, egy hadosztályparancsnok 10,5 km, egy hadtestparancsnok 21 km, és a hadsereg főparancsnoka 45 km távolságra volt az arcvonaltól.¹⁷

Az eszközök előkészítése

Tökéletesen példázza a Kleist féle páncélos csoport, akik egyrészt az Ardennek útjait készítették elő, megfelelő harc előtti alakzatot, menetrendet alakítottak ki a csapatok előrevonásához, majd minden eszközt a folyókon történő gyors átkeléshez készítettek elő. Ugyanis a németek elve szerint, ha az állam a háborút választja egy adott probléma rendezési eszközévé, ahhoz minden eszközt elő kell készíteni, ugyanis a megsemmisítő stratégiának feltétele, hogy az eszközök rendelkezésre álljanak, ne kelljen a parancsnokoknak improvizálni. Ha a francia oldalt megvizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy az ő hibájuk abból ered, hogy nem készültek elő a háborúra, az előkészületeik pedig nem a jelenkori háború elveinek feleltek meg, hanem az első világháborús elveknek, amit már túlhaladott az idő.

A veszteségek értékelése

A német Wehrmacht vesztesége a francia hadjárat első időszakában 3598 halott, 3334 sebesült, 3030 eltűnt, összesen 9962 fő.¹⁸

Liddell Hart¹⁹ angol történész értékelési szempontjai a következők voltak:*(pozitív tételek)*

- 1) Eszközök és célok koordinálása.
- 2) A célt mindig szem előtt tartani.
- 3) Váratlan irányba támadni.
- 4) A legkisebb ellenállás irányába támadni.
- 5) A támadási irány alternatív célokat nyújtson.
- 6) Rugalmas harcrend és terv.

¹⁷ Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug*, 413.

¹⁸ *Das deutsche Reich und der zweite Weltkrieg. Band 2.* Stuttgart, 1979. 307.

¹⁹ Liddell Hart, Basil (1895–1970) angol katonai teoretikus, történész. Részt vett az első világháborúban, 1920-tól sajtó alá rendezte a *Gyalogság kiképzése* című tankönyvet. A páncélos és gépesített csapatok döntő szerepét hirdető nézetek híve. Az úgynevezett közvetlen megközelítés stratégiájának a kidolgozója. Magyarul megjelent műve: Liddell Hart, B. H.: *Stratégia*. Budapest, 2002. In: Válogatás burzsoá hadtudományi írásokból, 519.

(negatív tételek)

1. Nem minden erőt bevetni, ha az ellenség előkészült a támadásra.
2. Nem olyan irányba támadni, ahol már egyszer megállították a támadásunkat.

1. Az eszközök és célok koordinálása tekintetében (páncélos hadosztály, Kleist páncélos csoport) pontosan rögzítették, hogy a csapatoknak mit kell teljesíteni.

2. „A német szárazföldi legfelsőbb parancsnokság célja: lehetőség szerint a szövetséges és francia szárazföldi erők legnagyobb részét az észak-francia és belga területen csatára kényszeríteni és szétverni, ami által megteremthetjük a háború további folytatásának feltételeit Anglia és Franciaország ellen,”²⁰ azaz a német hadvezetés pontosan körülhatárolt, teljesíthető célt határozott meg a haderő számára, nem reménykedett abban, hogy egy hadjáratral legyőzhető Franciaország és Anglia. Ezzel a hadjáratl a továbbiak alapjait kívánta megteremteni. Azt is tisztán látták, hogy a terv veszélyeket rejt magában, hiszen mindent egy lapra téve fel, azt az „A” hadseregcsoporth sikerétől tettek függővé.

3. A németek tudatosan választották az Ardenneket a főcsapás irányának, hiszen ebből az irányból nem volt várható támadás, illetve a csapatok rejtését az erdős, hegyes terep maximálisan biztosította.

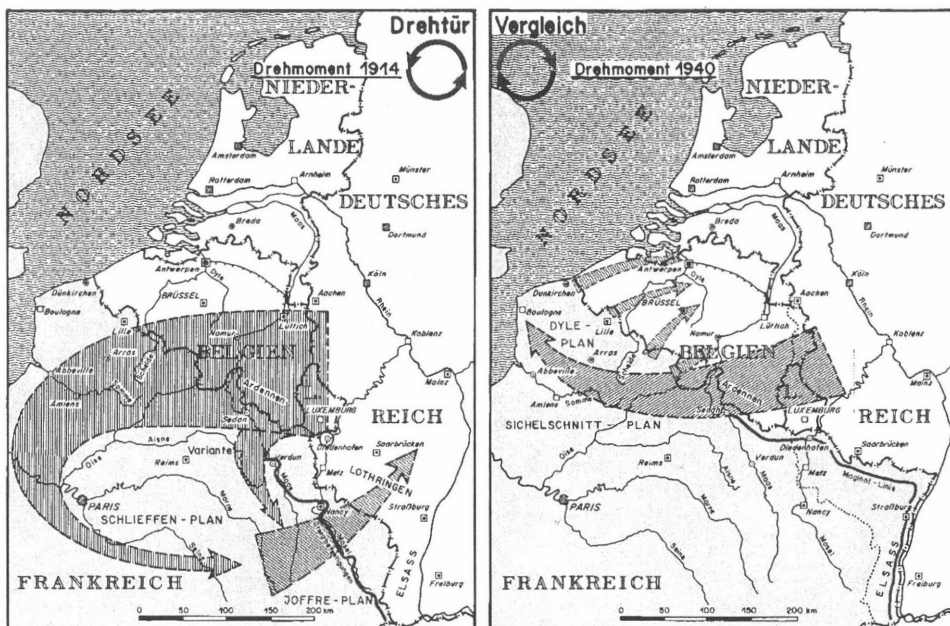
4. A német hadvezetés értékelése szerint azért is kellett a főcsapás helyét, irányát ebbe az irányba áthelyezni, mert ebben a térségben voltak a szövetségesek gyengébb harcképességű csapatai, illetve két hadsereg hézagjánál vetették be a főerőket.

5. A támadási irány megválasztása biztosította a német legfelsőbb katonai vezetés eredeti céljának megvalósítását, azaz a legtöbb francia és brit csapat megsemmisítését, másrészt alternatívát kínált a csapás Párizs irányba történő áthelyezéséhez, ezáltal folyamatos bizonytalanságban tartva a szövetségeseket.

6. A német harcászati módok lehetővé tették az úgynevezett „*Auftragstaktik*” (feladat irányultságú harcvezetés) megvalósulását a hadszíntéren, ugyanis a Guderian által lefektetett páncélos alkalmazási alapelveknek a francia nagy kiterjedésű síkságok, dombos területek megfeleltek. Hadművelleti, hadászati szinten a német tervben kevesebb rugalmasságot fedezhetünk fel az „A” hadseregcsoporth alapozó főcsapás miatt.

1-2. Liddel Hart negatív tételeinek tettenérése a hadművelet azon részére értelmezhető, hogy a főcsapás irányának kiválasztásánál Mansteinék nem kívánták megismételni az úgynevezett Schlieffen-féle tervet, amely sikertelen volt.

²⁰ Manstein, v. Erich: *Verlorene Siege*, 623–624.

8. ábra

A HADMŰVELETI TERVEK ÖSSZEHOSONLÍTÁSA.

A FŐCSAPÁSOK IRÁNYAI, AZ ÜGYNEVEZET FORGÓAJTÓ IRÁNYOK.

(Forrás: Frieser, Karl-Heinz: Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug. Militärgeschichtlichen. Forschungsamt Band 2. 345.)

Összegzés

Liddel Hart a hadjárat sikerét abban látja, hogy a német felderítés, a harckocsik meglepésszerű alkalmazása, újszerű harcéljárása, a fegyvernemek együttműködése tökéletes volt. A németek jól választották ki a főcsapás irányát, a hadműveletek teljes időtartama alatt végig biztosították a szárnyakat. Veszteség tekintetében a németek nagyon kis aránnyal érték el a sikert.

ISTVÁN RESPERGER

The Theory and Practice of Mechanized Warfare: Blitzkrieg

A technical novelty in World War II brought quick victories for the Germans during the Polish and French campaigns. The deployment of armoured fighting vehicles, used in large numbers and in new formations, led to resounding successes and lower casualty count. This was absolutely in line with the German interests as they planned to avoid a two-front war by quickly defeating enemies one after the other. According to even Western analysts, the cooperation of the German arms and the service troops was a revolutionary development. The initial military successes, quick advances and invasions became operational and military breakthroughs and brought success for the Germans. The paper surveys the principles of deployment, the theoretical basics as well as the course of the French campaign and provides an assessment from the British military theorists Liddell, Hart and Fuller.